

De EU stimuleert internationale samenwerking tussen universiteiten – ook in de opleiding van studenten. De politiek bedenkt regelmatig nieuwe projecten, zoals *dual studies* en *shared masters*, en stimuleert tot deelname door met de geldbuidel te rinkelen. Maar of het leidt tot vernieuwing en kwaliteitsverbetering? Onze UvA-studenten aardwetenschappen zijn vaak wel enthousiast over de *exchange semesters*. Ze maken zo kennis met veldwerkgebieden en onderzoekstechnieken in het buitenland.

Hoger onderwijs in de ban van de internationalisering

De uitwisseling van studenten begon zo'n twintig jaar geleden met initiatieven van vakdocenten die met buitenlandse collega's afspraken maakten over programma's en studentaantallen. Binnen de instellingen werden bureaus opgericht om de uitwisselingen te faciliteren. Anno 2011 zijn er speciale *exchange officers* in *foreign offices*, die in opdracht van Colleges van Bestuur de wereld rondreizen om contracten en studenten te ronselen.

Sinds OCW de financiering van opleidingen afhankelijk heeft gesteld van behaalde studiepunten en diploma's proberen opleidingen de instroom te vergroten – ook vanuit het buitenland. Alle studenten met een redelijke vooropleiding en Engelse taalvaardigheid zijn welkom zolang hun studieresultaten maar diploma's en dus geld opbrengen. De eigen studenten hebben daar weinig aan. Sterker nog, ze signaleren in opleidingscommissies dat door deficiënties op inhoudelijk en taal-

gebied van de buitenlandse instromers het niveau van de opleiding er doorgaans niet op vooruitgaat.

Ten tweede is er de uitwisseling van eigen studenten met buitenlandse universiteiten, gefaciliteerd binnen het Erasmusprogramma van de Europese Unie, dat onder andere beperkte beurzen beschikbaar stelt. Omdat de bilaterale Erasmuscontracten redelijk structureel zijn, liggen er mogelijkheden om

met enkele goede buitenlandse zusterinstellingen het totale aanbod aan studiemogelijkheden te vergroten. Een extra voordeel voor wetenschappers is de kans ervaring op te doen in nieuwe veldwerkgebieden. Hetzelfde geldt voor transatlantische projecten, maar die lopen maximaal vier jaar en leiden daarom zelden tot duurzame samenwerking tussen partners.

Opbrengst

Het Erasmusprogramma van de EU heeft bovenal een politiek doel. Het is gericht op samenwerking tussen universiteiten om een gelijk niveau te bereiken, aanvankelijk op Europees niveau maar nu ook transatlantisch. Dat resulteert in allerlei nieuwe vormen van samenwerking, zoals *dual studies* en *shared masters*. Zulke projecten dragen niet per se bij aan onderwijsvernieuwing. Soms werken ze eerder vertragend, doordat het opleidingsprogramma voor de projectperiode wordt

De EU programma's voor internationalisering zijn vooral geformuleerd vanuit politieke doelstellingen

vastgelegd. Ook de wetenschappelijke competitie tussen instellingen om hoge plaatsen op de internationale ranglijsten wordt eerder vertraagd dan bevorderd. Wat een stimulans zou moeten zijn voor de onderwijskwaliteit veroorzaakt in de praktijk vaak juist vervlakking. Daarbij kost het voorbereiden van goede *project proposals* erg veel tijd en dus geld en is de slaagkans klein. Het aantal ingediende voorstellen is veel groter dan er gesubsidieerd kunnen worden. Kennelijk roept het gerinkel vanuit Brussel met een nieuwe zak geld bij de universiteiten een soort pavlov-reactie op. Ieder voor zich probeert wat binnen te halen en een eenstemmig geluid over wat de universiteiten wenselijk achten, zal Brussel daardoor nooit bereiken.

Toch slagen opleidingen erin interessante uitwisselmogelijkheden te creëren waar studenten kennis maken met nieuwe veldwerkgebieden en onderzoekstechnieken. We hebben twee casussen geselecteerd om te laten zien waar studenten aardwetenschappen van de Universiteit van Amsterdam in het buitenland terecht kwamen. De eerste casus gaat over de *oil sands* in Noord-Alberta, Canada, waar het Mount Royal College in Calgary de invloed van de oliewinning bestudeert; een Noord-Amerikaans voorbeeld van een gebied dat groot-schalig binnen een halve eeuw volkomen werd verstoord. De tweede gaat over de Sierra de Cartagena in Spanje, een veldwerkgebied van de Universidad Politécnica de Cartagena; het is een gebied dat op kleinschalige wijze meer dan duizend jaar stukje bij beetje werd verstoord. Deze tegenstelling maakt meteen duidelijk waarom studentuitwisseling voor aardwetenschappen zo interessant en inspirerend is. Ooit waren onze ecosystemen redelijk vergelijkbaar, maar aan beide zijden van de Atlantisch Oceaan verschilde de aantasting enorm in tijd. Ook de manier waarop herstel wordt aangepakt is anders door de verschillende politieke systemen. •

Jan van Mourik was van 1988 tot 2010 verantwoordelijk voor de uitwisseling van studenten aardwetenschappen van de Universiteit van Amsterdam.